

продажів, тому що у цьому випадку банкрутство може наступити у результаті наступного розбалансування боргів, якщо піде непередумане збільшення закупівель, капітальних витрат; крім того, ріст обсягів продажів може свідчити про скидання продукції перед ліквідацією підприємства).

Саченко С.І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри аудиту, ревізії та контролінгу

Серединська В.М.,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри аудиту, ревізії та контролінгу

КРИТЕРІЇ ВИБОРУ ВАРІАНТІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Резюме. В статті зроблено спробу сформуванати систему критеріальних показників оцінки інноваційних проектів розвитку підприємств.

The summary.The article attempts to form a system of performance evaluation criteria of innovation projects for enterprise development.

Ключові слова:інноваційна діяльність, інвестиції, результат, ефективність, ризик.

Постановка проблеми. Здійснюючи інноваційну діяльність, господарюючі суб'єкти намагаються реалізувати такі інновації, які дозволяють їм зміцнити ринкові позиції, отримати значні вигоди у вигляді доходу, прибутку, забезпечували б перспективу розвитку. Однак, на жаль, можливості підприємств щодо здійснення інновацій різні. Зумовлено це, перш за все, ресурсними обмеженнями. Тому ефективне управління інноваційною діяльністю підприємств досягається при оптимальному поєднанні їх інноваційних можливостей і інноваційних потреб. Для цього необхідне аналітичне обґрунтування доцільності і можливості впровадження кожної інновації, порівняльний аналіз інноваційних альтернатив з метою вибору тієї, яка створить для підприємства суттєві конкурентні переваги і

забезпечить належну економічну віддачу, рівень якої суттєво перевищить вкладені у її реалізацію фінансові ресурси. Практична реалізація даної проблеми передбачає розробку системи критеріїв, показників, методів виміру та процедури порівняльної оцінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.Протягом останніх років опубліковано багато наукових робіт вітчизняних і зарубіжних авторів з цієї проблеми, а саме: Антонюк Л.Л., Василенко В.О., Валдайцев С.В., Йохна М.А., Крылов Э.И. та інші створено різні варіанти методичних вказівок і рекомендацій щодо економічного обґрунтування інвестицій в інноваційні проекти [6;7;8 і т.д.].

Основний зміст.Тому актуальною є оцінки їх відповідності реальним умовам господарювання і можливості використання на практиці. Адже проблему оцінки інновацій усе ще не розв'язано : не враховуються ринкові вимоги щодо побудови цілісної моделі оцінювання, не обґрунтовані повною мірою принципи та особливості оцінки окремих напрямів інноваційної діяльності.

Огляд деяких нормативних документів, економічної літератури свідчить, що часто за основний критерій оцінки інновацій приймаються показники ефекту і ефективності. Найпоширенішим є підхід за яким під ефектом розуміють абсолютну величину, що відображає різницю між вартісною оцінкою результатів і витрат, понесених для їх отримання, під ефективністю - відносну величину, яку отримують як частку від ділення ефекту і витрат. В Українсько-російському економічному тлумачному словнику під ефектом розуміють досягнутий результат у різних формах вияву, а ефективність відображає отриманий ефект на одиницю зроблених витрат[9]. Спостерігаються випадки, коли ефективність розглядається як економічна категорія, що знаходить своє відображення в сукупності як абсолютних, так і відносних показників[10].

Інколи поняття “ефективності”, “ефекту”, “результату”, “результативності”, “корисності”, “цінності” подаються як синоніми. Така

ситуація веде до ігнорування методу визначення показників, що їх відображають, ускладнює змістовне розуміння економічних явищ.

Проведений нами аналіз і систематизація підходів до визначення умов розвитку підприємств надали можливість розробити критеріальну базу та сформувавши систему основних показників, за якими слід здійснювати порівняльний аналіз альтернативних варіантів інновацій. Систему показників варто об'єднати в групи, що відображають науковий, техніко-економічний, операційний, фінансовий, інвестиційний ефекти та інвестиційну ефективність від провадження інновацій.

Науковий ефект є результатом впровадження всіх інновацій незалежно від мети та сфери використання. Він характеризує розширення і приріст знань, втілених в інновацію. У число пропонованих показників оцінки можна віднести: новизну, перспективність, рівень впровадження результатів інноваційного проекту, наявність охоронних документів.

Для оцінки рівня новизни зарубіжні і вітчизняні науковці пропонують використовувати різні підходи, а саме: за глибиною змін, що лежать в основі науково-технічних та конструктивно-технологічних рішень [11], за рівнем теоретичних і методичних напрацювань, покладених в основу інновації [12], за рівнем оригінальності і прогресивності як самої інновації, так і інноваційного продукції, отриманої в результаті її використання [13], за масштабами новизни [14]. Слід погодитися з думкою науковців про необхідність диференціації показників новизни. Суттєві труднощі в оцінці новизни полягають в тому, що ні один з її аспектів не може бути відображено в кількісно, а тому пропонуємо використання якісних показників. Аналіз публікацій з теорії вимірів [14] дає можливість стверджувати, що для виміру якісних показників найбільш доцільно використовувати рангові шкали. Їх варто будувати як впорядковану по зростанню, за рівнем значимості, сукупність змістовних (вербальних) характеристик і, відповідну їй, зростаючу послідовність чисел натурального ряду.

Використання рангових шкал з метою порівняльної оцінки альтернативних інновацій вимагає вибору, визначення і обґрунтування часткових показників, а також розробки шкал для їх виміру. Для оцінки часткових показників новизни пропонуємо використати такі: науково-теоретичну новизна; глибина внесених змін; новизна технічного виконання; масштаби новизни; охороноздатність.

Науково-теоретичну значимість інновації варто визначати як якісний ранговий показник, що має ряд градацій. Найменш вагомим є відсутність будь-якої науково-теоретичної цінності інновації, базування на відомих законах. Перспектива отримання нового фундаментального результату або розробка теоретичної основи для нового прикладного дослідження є найбільш важливою, бо створює можливості для широкомасштабного використання інновації.

Глибина внесених змін характеризує оригінальність і рівень прогресивності як самої інновації, так і інноваційного продукту, тому її доцільно оцінювати за допомогою чотирьох градацій (відсутність будь-яких змін; псевдо інновація, поліпшена і радикальна інновація). Цілком зрозуміло, що відсутність будь-яких змін, базування на традиційних підходах отримує найменшу рангову оцінку, а найвищу – радикальні інновації. Саме вони дозволяють вирішувати складні науково-технологічні проблеми. Такі види інновацій створюються рідко і їх поява є новим етапом в розвитку науки і техніки. Радикальні інновації дозволяють досягнути довгострокових конкурентних переваг, хоч супроводжуються високими ризиками. Проте, як правильно, зазначають дослідники, відмова від інновацій несе в собі ще вищі ризики, ніж їх застосування. Поліпшені інновації представляють менший приріст корисних властивостей, новизна псевдо інновацій полягає в зміні дизайну, пакуванні тощо.

Для оцінки новизни технічного виконання пропонуємо використати шкалу з градаційними рівнями, які дозволять оцінити новизну технічного принципу, що лежить в основі інновації.

Масштаби новизни можна деталізувати за такі градаціями як рівень окремого господарюючого суб'єкта; рівень галузі; рівень країни; світовий рівень

Показник охороноздатності характеризує рівень патентної чистоти інновації, що гарантує можливості її реалізації за кордоном. Оцінюючи цей показник, враховують наявність в інноваціях об'єктів, які можуть стати предметом патентного захисту або ліцензійних угод.

Перспективність інновації визначається можливістю її подальшого використання, а рівень впровадження результатів інноваційного проекту, можна визначати за шкалою, проградуєваною відповідно до стадій життєвого циклу інновацій. Так, щоб найнижчий рівень градації відповідав початковій фазі, а максимальний - останній фазі життєвого циклу інновацій. Це дозволить порівнювати роботи різних напрямів: фундаментальні дослідження з високим рівнем новизни і невеликим ступенем впровадження та прикладні роботи, впровадження яких здійснюється в короткі терміни, але рівень новизни не завжди високий. З мірою наближення до практичного використання в промисловості рівень впровадження зростає і зменшується ризик.

Цінність наукової розробки на ринку зростає, коли вона закінчена, заявлена, запатентована і закріплена за автором (авторами) охоронними документами.

Техніко-економічний ефект від впровадження інновацій доцільно оцінювати за допомогою показників техніко-економічного рівня, які відображають рівень конкурентоспроможності інновації. Для їх визначення пропонуємо скористатися підходом відображеним в [16]. Згідно з цим підходом для оцінки слід відібрати найбільш істотні технічні і техніко-економічні параметри, у яких найбільш зацікавлені майбутні користувачі технології, продукції, послуг, способів виконання робіт.

Вважаємо за необхідне зазначити, що поряд з проведенням оцінювання самої інновації, важливого значення набуває і визначення її

впливу на функціонування та розвиток підприємства, що отримує відображення у операційному і фінансовому ефектах. Вони проявляються у збільшенні обсягів виробництва, виручки від реалізації, розширенні асортименту продукції, частки експортованої продукції, зменшенні витратомісткості продукції, зниженні частки матеріальних і енергетичних ресурсів в собівартості продукції, прирості продуктивності праці, підвищенні рентабельності продукції, рентабельності активів, прискоренні їх оборотності, рості інших фінансових показників, збільшенні частки ринку підприємства за основними видами продукції і т.д.

Показником інвестиційного ефекту від впровадження інновацій є чиста теперішня вартість, внутрішня норма дохідності, індекс рентабельності, строк окупності. Методиці визначення цих показників, з'ясуванні їх переваг і недоліків, присвячені праці багатьох науковців, зокрема С.Аптекара, Т. Беня, Й.М. Петровича, В.П.Савчука, І.А. Бланка, Н.І.Чухрай, М.К.Колісник, Л.І.Мельника, Є.Ф.Пелихова та ін.

Висновки. Таким чином, ефективність інноваційної зміни вимірюється системою різноманітних критеріїв. Тому, в основі прийняття управлінського рішення щодо доцільності реалізації інноваційного проекту лежить створення багатокритеріальної моделі ефективності інновацій.

Література:

1. Антонюк, Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія. [Текст] / Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С. – К.:КНЕУ, 2003. – 394 с.
2. Василенко, В.О. Інноваційний менеджмент : Нав. посібник. [Текст] / В.О Василенко., В.Г. Шматько – Київ: Центр навчальної літератури, 2005.- 440с.
3. Валдайцев, С.В. Оцка бизнеса и инновации. [Текст] / С.В. Валдайцев - М.: Информационно-издательский дом «Филинь 1997. с.-336.
4. Йохна, М.А. Економіка і організація інноваційної діяльності. [Текст] / М.А Йохна, В.В. Стадник– К: Вид. центр «Академія», 2005. – 400с.

5. Крылов, Э.И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия: Учеб.пособие. [Текст] / Э.И. Крылов., И.В. Журавкова.- М.: Финансы и статистика, 2001. – 384 с.;

6. Методика визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво, затверджено наказом Міністерства економіки та питань європейської інтеграції та Міністерства фінансів України від 26.09.2001 № 218/46 [Електронний ресурс].– Режим доступу : [http:// uazakon.com/ documents / date_2o/pg_igwzop.htm](http://uazakon.com/documents/date_2o/pg_igwzop.htm)

7. Методика оцінки ефективності виконання інноваційних проектів та діяльності технологічних парків, затверджена наказом Міністерства економіки України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства промислової політики України від 21.11.2005 № 434/668/44246 [Електронний ресурс].– Режим доступу : [http:// uazakon. Com /document / fpart34/idx34306.htm](http://uazakon.com/document/fpart34/idx34306.htm)

8. Методика проведення державної експертизи інноваційних проектів, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 21 лютого 2008 року № 114 [Електронний ресурс].– Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/laws/MON_114_08.doc

9. Українсько-російський економічний тлумачний словник./ Авт.-упор. В.М.Копоруліна, - Харків: Факт, 2005. – 400с. (113-114 сторінка); Економічна енциклопедія: У трьох томах .Т.1./ Ред.: С.В.Мочерний та ін. – К.: Вид.центр «Академія», 2000. – 864 с. (505-508 сторінка)

10. Соловьев В.П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций). – К.: Феникс, 2004. – 560с

11. Максименко З.И., Эртель Э. Прогнозирование в науке и технике.- М.: Внешторгиздат, 1989. - 152 с

12. Куратченко Ю.А., Щербаков А.И. Научно-технический потенциал внедрения как свойство научно-технической эффективности результатов

НИР //Совершенствование оценки деятельности НИИ и КБ: Материалы конференции. - М.: МДНТН, 1984. - С.125-127

13. А.А.Коренной, В.И.Карпов. Курс инновационного менеджмента: Киев: НИИ Статистики, 1997- 336 с

14. Цыгичко А.Н. Новый механизм формирования эффективности. -М.: Экономика. 1990. - 192 с

15. Пфанцагль И. / при участии Баумана В., Хубера Г./ Теория измерений / Под ред. С.В.Овчинникова –М.: Мир, 1976. – 248 с

16. Про затвердження Методики визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво Спільний наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України та Мінфіну України від 25 вересня 2001 р. 218/446 // Електронний ресурс http://www.minregionbud.gov.ua/ib/bul/02_n01/i01_04.htm

Семанюк В. З.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри аудиту, ревізії та контролінгу

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ

В умовах глобалізації значно зростає роль інформації як важливого інструменту підвищення ефективності функціонування підприємств.

Одним з найважливіших факторів впливу на функціонування та розвиток підприємств в цілому, та окремих бізнес-процесів зокрема, є результат прийняття управлінських рішень, а, отже, результат інформаційного забезпечення менеджменту та функціонування облікової системи як основи цього процесу. Ефект її функціонування залежить від інструментів пошуку, обробки, зберігання і розповсюдження інформації. Іншими словами, рівень ефективності облікової системи виражається у прирості ефекту від використання інформації за рахунок впорядкування інформаційних зв'язків між інформуючою і інформованою системами.